

STUDIEHANDLEDNING

Kamp om bollen

Boken *Kamp om bollen* berättar fotbollens historia, främst i Sverige men med några internationella utblickar. Perspektivet är lite annorlunda än det vanliga idrottshistoriska. Vi berättar med samhällsutvecklingen och politiken som bakgrund. Ni känner t ex igen den eviga diskussionen om idrott och politik, aktuell bl a i samband med Olympiska spel, t ex 1938 i Berlin och nu senast i Peking-OS 2008.

Boken och studiehandledningen kan användas i en ren diskussions- och samhällscirkel inriktad på idrott och politik. Den kan också, vilket vi rekommenderar, byggas på genom att ni i gruppen också arbetar med en eller ett par föreningar, som ni i gruppen själva väljer. Det material som kommer fram i ett sådant arbete kan med fördel samlas ihop och dokumenteras, kanske i samarbete med den eller de klubbar som behandlats.

Ni i cirkeln avgör givetvis själva gemensamt om ni ska arbeta som en diskussionscirkel eller om ni ska gräva djupare i fotbollshistorien i en eller flera föreningar. Intresse och praktiska förutsättningar som hur mycket tid ni har att lägga ner på cirkeln avgör givetvis. Det bör ni diskutera igenom på första sammankomsten men efter att ni gemensamt tittat igenom bok och studiehandledning. Tänk också på att beslut inte behöver gälla för evigt. Om intresset i cirkeln ökat efterhand kan ni givetvis höja ambitionen. Tänk också på att allt inte måste göras nu. Cirkeln kan fortsätta nästa termin eller studiesäsong.

Grunden för arbetet i cirkel är, oavsett vilken nivå ni väljer, att ställa frågor och diskutera med utgångspunkt från texten. Det ger givetvis mest om alla har läst den del av texten som ska behandlas hemma i förväg. På så sätt kan alla komma med i samtalet. För att ge eventuell starthjälp finns för varje avsnitt några diskussionsfrågor att börja med. Tanken är att dessa sedan ska leda vidare.

Sist finns ett avsnitt med tips om arbetet med föreningar.

Litteraturtips

I boken finns på sidorna 156-158 en förteckning över litteratur, hemsidor mm, som vi använt när vi skrivit boken. Om ni i cirkeln vill veta mer om något avsnitt kan ni leta upp fördjupningslitteratur där.

Om ni vill ha en allmän bredare kunskap om fotbollens historia i Sverige fram till 1950 är ett modernt standardverk Torbjörn Anderssons doktorsavhandling *Kung Fotboll*. Den är populärvetenskapligt skriven och lättläst. Bli inte avskräckta av de många sidorna. Boken innehåller så mycket fakta om fotbollen och dess historia.

Av mindre format men med färre fakta är Åke Jönssons intressanta bok *Fotboll*.

Om ni väljer att arbeta med en förening och dokumentera den finns exempel och handledningar. De mest kända har skrivits om med inriktning på arbetsliv och arbetsplatser men också på föreningar och föreningsarbete inom arbetarrörelsen. Även om det här handlar om en annan verksamhet finns mycket att hämta i t ex tre böcker.

1978 gavs Sven Lindqvists *Gräv där du står – Hur man utforskar ett jobb* ut och 1977 Gunnar Silléns *Stiga vi mot ljuset – Om dokumentation av industri- och arbetarminnen*. De kan, även om de i första hand handlar om arbetslivet, ge praktiska tips för cirkeln. I förlängningen hänger inriktningarna ihop. Vi diskuterar om en fotboll i nära anknytning till arbetare och arbetsliv.

En modernare variant *Gräv på nytt – metodhandledning* gavs ut 2004 av ArbetSam (Arbetslivsmuseernas samarbetsorganisation) ABF och Folkrorelsernas Arkivförbund.

Den sistnämnda finns att beställa på Bilda förlag och kan ingå i cirkelmaterialet medan de två äldre finns på bibliotek eller eventuellt går att köpa på antikvariat.

Första sammankomsten

På den första sammankomsten kan ni i cirkeln diskutera igenom och gemensamt besluta hur gruppen ska arbeta tillsammans. Det handlar t ex om hur fort ni ska jobba, hur ofta och hur länge ni ska träffas, hur många gånger osv. Hur mycket ska ni förbereda er hemma? Ska ni kanske dela ut uppgifter att förbereda så att alla blir aktiva i arbetet? Resultatet blir på så sätt bättre och sammankomsterna trevligare. Ni bör också, om inte samtliga känner varandra sedan tidigare, presentera er för varandra.

Tänk på att det finns regler för studiecirklar. Dessa måste givetvis följas när ni lägger upp ert arbete.

För att kunna komma överens om sådana praktiska frågor är det en fördel att först översiktligt ha gått igenom boken och studiehandledningen. Ägna tid åt det innan ni definitivt bestämmer er. Kom också ihåg att beslutet inte gäller för evigt. Ni kan givetvis ändra er om ni kommer överens om något annat. Det gäller både de praktiska frågorna och den kanske större; Ska vi välja vår egen förening/våra egna föreningar att arbeta med?

Den diskussionen bör börja på första sammankomsten men måste givetvis inte avslutas samma kväll. Kanske har ni redan tänkt ut en eller ett par föreningar och kan bestämma er direkt. Troligare är att ni behöver fundera och ta upp frågan igen vid en kommande sammankomst. Det kan vara en fördel att ha blivit lite mer känd med materialet innan ni i cirkeln bestämmer er.

Ett tips, speciellt viktigt om ni ska gå vidare och arbeta med lag för att kanske så småningom dokumentera, är att redan från början skriva ett enkelt protokoll över cirkelarbetet. Då försvinner inga idéer eller viktiga synpunkter. Börja redan med diskussionen om valet av förening.

Tänk på att frågorna och diskussionerna blir olika beroende på vilken typ av lag ni väljer. Om det blir ett brukslag är det andra frågor som ska grävas i jämfört med om ni valt ett AIF-lag.

Diskussionsfrågor

I Avspark

Från järnåldern till Göteborg

- Fundera kring hur fotbollen kom till Sverige! Vad betydde mest – brittiska arbetare som kom till Sverige eller svenska ungdomar som kom hem efter att ha studerat utomlands?

- Vilket betydde mest för fotbollen i Sverige – danskt eller brittiskt inflytande?

The noble art of football

- För vilka samhällsklasser i England betydde fotbollen mest?
- Hur uppfattades fotbollen i det engelska samhället? Viktig? Löjlig?
- Är det rimligt att redan på 1870-talet se början till proffsfotbollen?
- Vilken betydelse hade de gemensamma reglerna för fotbollens utveckling?
- Hur kunde fotbollen spridas i Sverige? Gick det snabbt? Långsamt? Varför?

II Långa bollar

Idrott och politik efter förra sekelskiftet

- Vad bestämde socialdemokraternas syn på idrott under 1900-talets första decennier?
- Hur och varför förändrades den?
- Hur överensstämde den med partiets ideologi och med ställningstaganden i andra frågor?
- Kommunismen, fascismen och nazismen drog sig inte för att utnyttja möjliga samband mellan idrott och politik – Hur lyckades de? Påverkade detta synen hos de svenska socialdemokraterna?
- Hur såg andra politiska partier och grupperingar på sambandet?

Kamrater och klasskamrater

- Varför blev fotbollen en borgerlig sport?
- Varför dominerade medelklassen?
- Vilken roll spelade läroverkslagen? Militärer-na?

Arbetets söner erövrar bollen

- Varför började även yngre arbetare intressera sig för fotboll?
- Vilka var för och vilka var emot? Varför?
- Rev fotbollen gränser eller försvagade den klasskänslan?
- Hur såg fackföreningsrörelsen och enskilda fackliga företrädare på fotboll?

III Försvarsmur

Idrott och politik under mellankrigstiden

- Varför valde socialdemokraterna att stödja Riksidrottsförbundet medan kommunisterna gick en helt annan väg?
- Fanns det en skillnad mellan dessa partiers syn på idrottens roll i samhället?
- Vilka var skillnaderna mellan Riksidrottsförbundet och Arbetarnas Idrottsförbund när det gällde den idrottsliga verksamheten?
- Vad var skillnaden mellan dessa organisationers syn på idrottens roll i samhället?
- Varför försvann Arbetaridrottsförbundet?

Arbetarlag – hur funkade dom?

- Beskriv vad Ni uppfattar som arbetarlag?
- Finns någon skillnad mellan de beskrivna arbetarlagen?
- Hur ”politiska” var egentligen AIF-föreningarna?

IV Fyra tunga centra

Guidad rundtur till fyra svenska städer

- Jämför utvecklingen i de fyra städerna. Vilka likheter och skillnader finns? Gör gärna en sammanställning. Fundera särskilt på hur lagen hade knytning till olika samhällsgrupper och/eller politiska partier/riktningar. Berodde dessa kopplingar på vem som bildat föreningen, vilka supportrarna blev eller något annat?
- Vad kan förklara likheterna och vilka anledningar finns bakom skillnaderna mellan de olika städerna?

VI djupled

Fotboll på bruket

- Varför stödde bruksledningarna ofta fotbollslagen?
- Vad betydde brukens och bruksledningarnas stöd för brukslagen? Fanns ett samband mellan lagens resultat och bruksledningarnas stöd?
- Fanns en motsättning mellan detta stöd och befolkningens/arbetarnas? Var brukslagen bruksledningarnas eller arbetarnas lag?
- Var brukslagen arbetarlag?

Bruksandan anses ofta vara förlamande, en tro att någon annan, t ex disponenten eller brukspatronen, ska lösa alla problem. Samtidigt fanns på bruken en sammanhållning och en gemenskap som gjorde att alla folkrörelser växte sig starka i bruksmiljöerna. Bruksamhällena spelade en viktig roll i utvecklingen av det svenska folkhemmet.

Diskutera bruksandans betydelse för brukslagen och brukslagens betydelse för folkhemmet.

- Vilka likheter och, kanske framförallt, olikheter finns/fanns mellan de olika brukslagen? Varför uppkom skillnaderna och hur påverkade de det idrottsliga resultatet?

Damerna tar över

- Varför togs inte damfotbollen på allvar förrän på 1960-talet?
- Vad låg bakom förändringen?
- Hur uppfattas damfotbollen idag?

Idrott och politik i modern tid

- Varför blev diskussionen om idrott och politik svår på 60- och 70-talen?
- Hur påverkade de ”nya” AIF-föreningarna idrottsrörelsen och synen på idrott och politik?
- Vilken roll spelade stora idrottstävlingar, t ex OS i München, för synen på idrott och politik?
- Påverkas idrotten av den politiska diskussionen och försöker idrotten påverka politiken? Försöker idrotten idag vara politiskt korrekt?
- Hur uppfattade ni diskussionen om idrott och politik inför OS i Peking 2008?
- Hur uppfattar ni sambandet idag mellan politik och idrott? I debatten? I verkligheten?

VI Den tolfte spelaren

Laget på läktaren

- Vilken roll spelar publiken/supportrarna för spelet och ”fotbollsfesten”?
- Är det någon skillnad på publik och supporters?
- När uppstod den skillnaden?
- Varför minskade och nästan försvann bråk på läktaren under mellankrigstiden?

- Varför kom läktarbråken tillbaka? Var det samma typ av bråk eller inspirerades de nu av något nytt?
- Varför ökade efterhand problemen?
- Förde den nya supporterkulturen också ”något gott” med sig?

Fotboll i globaliseringens tid

- Finns klubbkänslan idag?
- Vem vårdar och bär upp den eventuella klubbkänslan?
- Behövs klubbkänslan?
- Vad avgör om klubbkänslan kommer att finnas kvar i framtiden?

Den talande plånboken

Sluten cirkel

- Är supportrarna idag de som bär klubbkänsla och traditioner vidare?
- Är supportrarna klubbfotbollens räddning när kommersiella intressen tar över mer och mer?
- Är det möjligt att motverka kommersialisering, bolagsbildande och globalisering?
- Vad kan vi i Sverige lära av England?

VII Eftersnack

- Vad är ett arbetarlag?
- Finns arbetarlag i Sverige idag?
- Kommer arbetarlag att finnas imorgon?
- Behövs arbetarlag i dagens samhälle och i framtiden?

När cirkeln väljer lag

Ska cirkeln välja ett brukslag, ett AIF-lag eller en kamratförening eller kanske flera lag av olika typ för att kunna jämföra. Valet kan göras när cirkeln startar eller efterhand som de olika föreningarna och föreningskategorierna presenteras. Det är givetvis också möjligt att först gå igenom boken som en diskussionscirkel och sedan välja lag och arbeta vidare.

Gå först igenom vilken dokumentation som redan finns. Det kan vara böcker utgivna vid jubileer, tal vid föreningens högtidssammankomster, krönikor mm. Föreningens arkiv är givetvis rätt plats att först leta i men även bibliotek kan ofta hjälpa till. Ju mindre sammanställt material som redan finns desto mer arbete måste ni i cirkeln själva göra. Underlaget finns då i protokoll, reportage i tidningar etc.

Beskriv föreningen/föreningarna mot bakgrund av de presentationer som finns i boken. Tänk på att både berätta den idrottsliga historien och om hur samhället runt föreningen fungerat i förhållande till denna.

Om Ni valt ett brukslag är detta två exempel på sådana frågor. Hur har bruket stött föreningen/laget? Har brukets eventuella stöd kunnat avläsas i lagets resultat. Hur uppfattade fackliga företrädare och så småningom den allt mer lokalpolitiskt inflytelserika socialdemokratin fotbollen och brukslagen?

För ett AIF-lag blir givetvis frågorna annorlunda. Hur stor var egentligen den politiska förankringen och medvetenheten hos styrelse respektive medlemmar. Vad hände med den när föreningarna ombildades?

Gemensamma frågor oavsett förening är t ex: Hur har lokalsamhället sett på idrotten och laget? Vilka stöd har kommunen gett när t ex idrottsplatser behövde byggas? Hur har lagets stöd hos människorna lokalt varit? Hur har föreningens supporters fungerat under de senaste åren?

Även jämförelser är intressanta. Behandlades brukslag och andra arbetarlag olika? Av bruksledningar? Av fackliga företrädare? Av ordsbefolkningar? Av lokala politiker? Av den kommunala organisationen?

Att dokumentera

Tänkt på att skriva protokoll regelbundet. Dessa kan sedan sammanställas mer eller mindre ambitiöst. Tänk på att ge föreningen kopior på ert arbete. En utställning är ett utmärkt sätt att presentera resultatet av cirkeln.

